

ВЕРХОГЛЯДОВА Наталя Ігорівна,
*професор кафедри аналітичної
економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор економічних наук, професор*
КОНОНОВА Ірина Володимирівна,
*професор кафедри аналітичної
економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор економічних наук, доцент*

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Поняття «система» часто використовується в різних галузях знань, а саме хімії, фізиці, механіці та ін. Категорія «система» є сукупністю окремих елементів та зв'язків між ними. Але найбільш важливе значення воно набуває для соціально-економічних галузей знань.

Якщо розглядати соціально-економічну систему з погляду цих галузей знань, то можна надати наступне визначення: соціально-економічна система – це сукупність взаємопов'язаних соціальних і економічних відносин, які виникають з приводу розподілу, споживання різних видів ресурсів, товарів та послуг.

Соціально-економічна система локалізується в економічному просторі й часі та має певні історичні, географічні, етнічні, політичні та економічні межі. Соціально-економічна система має дві основні форми існування: функціонування та розвиток. Функціонування являє собою збереження функцій, які визначають цілісність системи та її основні характеристики. Функціонування – це підтримка діяльності, збереження функцій, дія яких спрямована на збереження її цілісності, основних характеристик та сутності. Це зміни не призводять до змін основних характеристик соціально-економічної системи.

Розвиток – це спосіб існування системи шляхом зміни якісного стану під впливом дії факторів зовнішнього середовища або зміни внутрішніх властивостей.

Розвиток – це отримання нових якостей, які спрямовані на адаптування системи в умовах зміни зовнішнього середовища. Ці зміни призводять змін стану системи та її основних характеристик.

Розвиток являє собою зміну, яка спрямована на отримання нової якості, пристосування до нових умов функціонування.

Можна виокремити основні властивості соціально-економічної системи: цілісність, ієрархічність, інтегрованість, керованість.

Зміни, що викликані внутрішніми факторами, призводять до запланованого розвитку соціально-економічної системи. Досягнення цих змін може відбутися

тільки при умовах зміни її властивостей [1]. Якщо зміни відбуваються внаслідок впливу зовнішнього середовища, то в цьому випадку соціально-економічна система повинна адаптуватися до нових умов функціонування, тому що будь-яка система орієнтована на отримання стану рівноваги.

Для того, щоб визначити запланований розвиток соціально-економічної системи в запланованому напрямку необхідно дослідити закономірності, тенденції розвитку.

Вивчення закономірностей розвитку соціально-економічних систем дозволить визначити пріоритетні напрями розвитку, здійснити ефективне управління їм та забезпечити стійкий розвиток [2]. Суттєві зміни зовнішнього середовища також викликають відповідні зміни соціально-економічної системи та необхідність адаптуватися до них.

Система як матеріальна цілісність функціонує не в застиглих стандартних, а в постійно мінливих умовах, під впливом яких у системі відбуваються зміни. Зміни можуть бути направлені як на прогрес, так і регрес, тобто спричиняти її руйнування. Тільки прогресивний розвиток сприяє збереженню системи, а тому є передумовою, засобом збереження [3, с. 31].

Думка, згідно з якою управління є загальною властивістю, а також доказ цілеспрямованості взаємодії систем, піднімають на новий рівень проблему об'єктивного існування мети управління в будь-яких системах і будь-яких умовах [3, с. 32].

Система управління соціально-економічної системи, на наш погляд, повинна складатися з двох контурів: управління поточною діяльністю; управління розвитком. Завдання першого контуру – це збереження системи та стійкості її функціонування. Головне завдання контуру управління – це вивчення тенденцій, які склалися в зовнішньому середовищі та розробка управлінських рішень щодо адаптування до цих тенденцій, нейтралізація негативних проявів і врахування позитивних проявів для можливостей подальшого розвитку.

Досягнення нових цілей розвитку соціально-економічної системи потребує зміни функціонування системи, а також зміни взаємозв'язків та елементів цієї системи. Особливістю процесу розвитку є його суперечливість, коли одні цілі розвитку змінюються на інші.

Головна задача управління розвитком соціально-економічної системи – це збір та переробка інформації щодо зовнішнього середовища, розробка прогнозів розвитку соціально-економічних систем і підготовка та реалізація нових управлінських рішень, які б дозволили нейтралізувати зовнішні загрози та адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Полуяктова О. В. Прискорення соціально-економічного розвитку суспільства: економіко-політичні аспекти. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 16. С. 16-19.
2. Червяков І. М. Економічний розвиток, економічне зростання і фактори, які стримують економічне зростання України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 6. С. 99-102.
3. Таран-Лала О. М. Функціонування соціально-економічних систем: теорія та практика: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2016. 332 с.